

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 ΜΑΪΟΥ 2012
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

A1. Βασικά γνωρίσματα της γραφής του Καβάφη είναι η πεζολογία, η ιδιότυπη γλώσσα και η χρήση συμβόλων. Πιο συγκεκριμένα το ύφος του Καβάφη είναι πεζολογικό ιδιαίτερα στους τρεις πρώτους στίχους του ποιήματος «Το γήρασμα.....εγκαρτέρησι καμιά»(στιχ 1-3). Ο Καβάφης ως γνωστόν αποφεύγει οποιαδήποτε επαφή με το παραδοσιακό τρόπο γραφής ποιήματος και ορισμένες φορές ειρωνεύεται την οποιαδήποτε προσπάθεια ποιητών να γράψουν ποιήματα με τη χρήση ομοιοκαταληξίας ή μέτρου. Στη συνέχεια παρατηρείται μια ιδιότυπη γλώσσα, ένα κράμα δημοτικής και αρχαϊζουσας όπως είναι οι λέξεις «εγκαρτέρησι», «κάμνουνε», «ξέρεις», «φέρε» και η φράση «εις σε προστρέχω». Τέλος παρατηρείται και η χρήση των συμβόλων κάτι που μέσα στο ποίημα μας φαίνεται από τα «φάρμακα». Τα φάρμακα συμβολίζουν τη δυνατότητα που του δίνουν τα ποιήματα μέσω της φαντασίας και του λόγου στον ποιητή να ξεπεράσει τα προβλήματά του.

B.1. Πρόκειται για έναν από τους εκτενέστερους τίτλους ποιημάτων που έχει γράψει ο Καβάφης. Το ποίημα προέρχεται από την ώριμη περιόδο του και παρουσιάζεται ως διάλογος ενός φανταστικού ποιητή με την Ποίηση την οποία και ικετεύει να θεραπεύσει τα σημάδια του χρόνου. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πρώτη γραφή το ποίημα είχε τον τίτλο «Μαχαίρι». Ο εκτενής, λοιπόν, τίτλος μπαίνει για να ξεκαθαρίσει κάποια θέματα. Δεν είναι τυχαία άλλωστε η σειρά με την οποία δίνονται οι πληροφορίες του τίτλου καθώς τονίζεται αρχικά η συναισθηματική κατάσταση του ήρωα. Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί η χρήση της ιδιότυπης στίξης καθώς με την άνω τελεία θέλει να δώσει έμφαση στο χρόνο και να διασφαλίσει έτσι για το ποίημά του μια διαχρονικότητα. Γενικότερα λοιπόν με τον εκτενή αυτόν τίτλο ο Καβάφης καταφέρνει να αποστασιοποιηθεί από τον ήρωά του. Οι πληροφορίες λοιπόν που αντλούμε από το ποίημα είναι για τη συναισθηματική κατάσταση του ήρωα τη μελαγχολία, για το πρόσωπο που μιλάει τον «Ιάσωνα Κλεάνδρου» που είναι ένα φανταστικό δημιούργημα πίσω από το οποίο κρύβεται ο Καβάφης και ταυτίζεται με αυτόν. Στη συνέχεια στο δεύτερο στίχο του τίτλου προτάσσεται η ιδιότητα του Ιάσωνα Κλεάνδρου «ποιητής» γεγονός το οποίο δεν αφήνει περιθώρια να μην ταυτιστεί ο ήρωας με τον ποιητή και να μην θεωρηθεί το ποίημα αυτοαναφορικό. Ακόμη δίνεται ως πληροφορία ο τόπος «εν Κομμαγηνή». Πρόκειται για κρατίδιο στα Β.Α. της Συρίας που υποδουλώθηκε από τους Ρωμαίους το 72 μ.Χ. και διαλύθηκε. Ο φανταστικός ποιητής τοποθετείται σ' αυτό το ανύπαρκτο πια κρατίδιο, το οποίο λειτουργεί

ως σύμβολο της φθοράς που επέρχεται με το χρόνο. Τέλος δίνεται ο χρόνος το « 595π.Χ». Η επιλογή αυτή είναι εντελώς τυχαία. Θέλει να δείξει ότι η θλίψη που προκαλούν τα γηρατειά είναι στοιχείο διαχρονικό. Στόχος λοιπόν αυτού του τίτλου είναι α) ο Καβάφης να αποστασιοποιηθεί από το πρόβλημα που του δημιουργούν τα γηρατειά, β) θέλει το συγκεκριμένο θέμα του ποιήματος να το παρουσιάσει αληθινό, ώστε να είναι πειστικό, γ) με την έκτασή του ο τίτλος δίνει διαχρονικότητα στο ποίημα.

Β.2. Στο ποίημα αυτή έντονη είναι η παρουσία εκφραστικών μέσων. Πιο συγκεκριμένα επισημαίνεται η προσωποποίηση της ποιήσεως και των φαρμάκων της. Με το σχήμα αυτό η ποίηση αποκτά ιδιαίτερη σημασία και δυναμική. Παράλληλα χρησιμοποιείται το β' ενικό πρόσωπο «εις σε προστρέχω», « που κάπως ξέρεις» το οποίο δίνει τη μορφή διαλόγου μέσα στο ποίημα και του προσδίδει ζωντάνια και αμεσότητα. Επίσης επισημαίνεται και η χρήση του υπερβατού σχήματος καθώς έχει αναστραφεί η σειρά των λέξεων. Στο ποίημα παρουσιάζεται ο στίχος «νάρκης του άλγους δοκιμές», ενώ η σωστή σειρά είναι «δοκιμές νάρκης του άλγους». Με το σχήμα αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη προσωρινή αντιμετώπιση του προβλήματος των γηρατειών. Η ποίηση βοηθά τον ήρωα να αντιμετωπίσει τον πόνο που του προκαλούν τα γηρατειά, αλλά πρόκειται για μια παροδική αντιμετώπιση, για μια νάρκωση. Τέλος χρησιμοποιείται το σχήμα της υπαλλαγής στο «είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι», στίχος ο οποίος επαναλαμβάνεται, καθώς ο ποιητής δίνει έμφαση στην ωδύνη που προκαλούν τα γηρατειά, τα οποία και αποδίδονται με τον όρο μαχαίρι.

Γ.1. Τα γηρατειά έχουν φέρει σε αδιέξοδο τον ποιητή. Μοναδική λύση για αυτόν είναι η ποίηση. Με μια κίνηση ιεροτελεστίας στρέφεται προς αυτήν, την προσωποποιεί για να δείξει πόσο σημαντική είναι γι' αυτόν και προστρέχει σε αυτήν επιθυμώντας να βρει λύση. Γνωρίζει, όμως, ότι η ποίηση δεν είναι «νεράιδα» που αμέσως μεταμορφώνει, ούτε πανάκεια λύση. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιεί το «κάπως» του στίχου 5 για να μετριάσει τις δυνατότητες που μπορεί να του προσφέρει η ποίηση. Είναι αυτή που γνωρίζει από φάρμακα για να επουλώσει τις πληγές που έχουν προκαλέσει τα γηρατειά. Στον 6^ο στίχο ο ποιητής δεν αρκείται να αλλάξει για λίγο του ρυθμό, αλλά παρακλίνει από την τυπική εκφορά του λόγου. Μπορεί να ναρκώσει τον πόνο με τα φάρμακά της που δεν είναι άλλα από τη Φαντασία και το Λόγο. Με τη φαντασία συλλαμβάνει το θέμα και με το λόγο το εκφράζει. Η νάρκωση του πόνου δεν είναι άλλη από τη διαδικασία γραφής. Σε κάθε περίπτωση πάντως η ποίηση δεν γιατρεύει, μόνο ναρκώνει.

Δ.1. Το ποίημα του Τ.Λειβαδίτη «Αυτοβιογραφία», όπως και το ποίημα του Κ.Καβάφη «Μελαγχολία του Ιάσωνος Κλεάνδρου ποιητού έν Κομμαγηνή' 595π.Χ.» αποτελούν λογοτεχνικά δημιουργήματα που αναφέρονται στην τέχνη της ποίησης. Και στα δύο το ποιητικό υποκείμενο βρίσκεται σε μια προχωρημένη ηλικία και βιώνει έντονο πόνο. Συγκεκριμένα, στο πρώτο ποίημα η ηλικία εντοπίζεται στο στίχο «στην ηλικία μου χιονίζει, χιονίζει αδιάκοπα», ενώ στο ποίημα του Καβάφη στο πρώτο κιόλας στίχο «το γήρασμα του σώματος και της μορφής μου». Ο πόνος εξάλλου αναφέρεται στο στίχο «κανείς....πόνου μου» στο πρώτο ποίημα, ενώ στο δεύτερο είναι διάχυτη η αίσθηση του πόνου και γίνεται πιο σαφής στα εξής σημεία: «πληγή από φρικτό μαχαίρι, νάρκης του άλγους δοκιμές, να μη νοιώθεται η πληγή». Βέβαια το κάθε ποιητικό υποκείμενο αντιμετωπίζει διαφορετικά τον πόνο του. Στο ποίημα του Καβάφη, η ποίηση με την Φαντασία και το Λόγο, έρχεται να συνδράμει το ποιητικό υποκείμενο και να του απαλύνει την ωδύη από τη φθορά του χρόνου. Αντίθετα, στο ποίημα «Αυτιβιογραφία» η απαγόρευση για την μείωση του πόνου είναι ξεκάθαρη στην έκφραση «κανείς δεν μπορεί να με βοηθήσει στον πόνο μου». Επίσης στα δύο ποιήματα είναι έντονη η διαφοροποίηση των ποιητών ως προς την λειτουργικότητα της τέχνης. Ο Τ. Λειβαδίτης θεωρεί ότι η ποίηση είναι «σα μια μεγάλη αλήθεια, που την ανακαλύπτεις ύστερ' από χρόνια όταν δεν μπορεί να σου χρησιμέψει πια σε τίποτα», ενώ ο Καβάφης της αποδίδει ιαματικές ιδιότητες. Τέλος είναι ξεκάθαρη η πρόθεση του ποιητή Λειβαδίτη να προσδώσει αυτοβιογραφικό τόνο στο ποίημα του, σε αντίθεση με το Καβάφη που κρύβει πίσω από το προσωπείο του Κλεάνδρου.

ΣΥΓΧΡΟΝΟ